

Nr 642

Av herrar **Christenson** i Malmö och **Braconier**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till brottsbalk.

(Lika lydande med motion nr 538 i Första kammaren)

I 2 kap. förslaget till brottsbalk har upptagits föreskrifter om svensk strafflags tillämplighet i rummet. Huvudregeln är därvid den s. k. territorialprincipen, d. v. s. de som befinner sig å svenskt territorium och sålunda under svensk territorialmakthöghet är underkastad svensk lag och svensk jurisdiktion. Enligt personalitetsprincipen gör Sverige tillika anspråk på att utöva domsrätt över personer under svensk personalmakthöghet, d. v. s. över svenska medborgare och utlänningar med hemvist i Sverige för gärningar begångna utanför Sverige. Dessa principer torde vara allmänt accepterade i folkrätten.

Mera tveksamt ställer det sig då man från svensk sida gör anspråk på att döma över även utom riket av icke-svenskar begångna gärningar. Här bortses från de regler i förslaget som gäller medborgare i annat nordiskt land. Enligt principerna för det vittgående straffrättsliga samarbetet inom Norden behandlas medborgare i annat nordiskt land ej som utlänning utan snarare som svensk. Man är på väg utanför sedvanliga folkrättsliga principer, då det i 2:2 brottsbalken föreslås stadgat, att utlänning, som ej har hemvist i Sverige men som finns i riket, skall kunna straffas för gärning, som han begått utom riket, förutsatt att gärningen ej var fri från ansvar på gärningsorten och att å brottet kan följa fängelse i sex månader enligt svensk lag. Enda anknytningspunkten är här utlänningens vistelse i Sverige. Det är i och för sig föga tilltalande, att Sverige gör anspråk på att bestraffa utlännings brott i utlandet endast av det skälet att personen i fråga tillfälligtvis befinner sig i Sverige. Såsom skäl för denna utvidgning av svensk strafflags tillämplighet, som genomfördes 1957 i samband med utlämningslagstiftningens revision, anfördes att möjlighet bör finnas att straffa utlänningar, som beviljats asyl här och därför ej kan utlämnas för brott begångna i hemlandet, vilka i och för sig är av beskaffenhet att ej böra lämnas obesträffade. Uppenbart är att bestämmelsen, om den blott skall brukas i nu beskrivna situation, kommer att tillämpas endast i sällsynta undantagsfall.

I och med att brottsbalken antages kommer emellertid förevarande regel att bli i huvudsak överflödig, i det att utlänning med hemvist i Sverige blir likställd med svensk medborgare vad gäller svensk domstols straffrätts-

liga behörighet. Den som tillerkänts asyl i Sverige måste i allmänhet anses ha därmed tagit hemvist i riket. Han faller då under huvudregeln i 2:2 första stycket.

Regeln synes mot nu angivna bakgrund kunna utgå. Att så sker är också i och för sig önskvärt. Sverige bör icke göra anspråk på en alltför vittgående och från folkrättslig synpunkt icke helt anmärkningsfri domsrätt. Bestämmelsen kan också i dessa lägen medföra internationella komplikationer, om främmande makter reser krav på att vi skall bestraffa utlänningar, som tillfälligtvis vistas här, för gärningar förövade utanför Sverige.

Om riksdagen skulle anse regeln böra kvarstå, bör i allt fall möjligheterna för dess begagnande på allt sätt beskäras. Enligt 2:5 brottsbalken är åtal i fall som nu avses beroende av förordnande av Konungen eller den Konungen bemyndigat. Det förutsättes i motiven, att reglerna om sådant förordnande skall ges i administrativ ordning. Riktigare synes dock vara att det i lagen närmare anges under vilka förutsättningar förordnanden får meddelas av Kungl. Maj:t. Mot bakgrund av vad ovan anförts bör i 2:5 andra stycket brottsbalken uttryckligen föreskrivas att för det fall, varom stadgas i 2:2 andra stycket sista ledet brottsbalken, förordnande får meddelas, endast om synnerliga skäl föreligger. I vad mån detta kan anses följa redan av stadgandet i 2:7 brottsbalken om att svensk lags tillämplighet och svensk jurisdiktion inskränkes utöver vad i lagen stadgas av allmänna folkrättsliga regler får betecknas som ovisst. Det torde vara omstritt i vad mån ett land äger domsrätt över andra länders medborgare för gärningar förövade utanför landet och utan närmare samband med detta.

Från praktisk synpunkt förtjänar ett näraliggande område särskild uppmärksamhet. Här åsyftas domsrätten över gärningar förövade å det fria havet eller i luftrummet över detta. För dessa territorier gäller i princip ingen strafflagstiftning. Gärningar, som begås å sådant territorium ombord å utländskt fartyg eller luftfartyg av utlänningar, kan dock i vissa fall vara av beskaffenhet att böra kunna bestraffas i Sverige. Bestämmelserna i 2:2 och 3 brottsbalksförslaget tycks dock ej taga tydligt sikte på hithörande fall.

Lagförslaget har endast upptagit ett fall, de s. k. folkrättsbrotten. Därmed åsyftas enligt motiven överträdelser av 1948 års Genèvekonventioner rörande behandlingen i krig av sårade och sjuka, skeppsbrutna, krigsfångar m. fl. Dessa folkrättsbrott är straffbara enligt andra bestämmelser i brottsbalken, t. ex. reglerna om misshandel. Däremot saknas förutsättningar att som folkrättsbrott bestraffa utsläppande av olja å internationellt vatten i strid med oljeskadekonventionens regler, även om utsläppet sker från fartyg under sådant lands flagga, som är bundet av denna konvention. Icke heller underlåtenhet att iakttaga internationella radioreglementets regler om radioutsändningar och om begagnande av olika våglängder torde kunna betraktas som folkrättsbrott. Svenska anspråk på att även utanför svenskt

sjöterritorium få reglera utskänkning av drycker eller köp av tobak å utländska fartyg synes icke möjliga att hävda på straffrättslig väg. Detsamma gäller begagnande av enligt ingångna konventioner otillåtna fiskredskap på internationellt vatten.

Enligt vår mening synes lagtexten icke på ett tillräckligt klargörande sätt ta ställning till de problem, som här berörts. Dessa frågor kan väntas efter hand få ökad betydelse. Den snabbt växande samfärdseln och de vidgade tekniska möjligheterna torde i allt större utsträckning komma att medföra att frågan om de nationella staternas domsrätt med avseende å vad som sker å internationellt vatten och i internationellt luftrum, för vilka enhetliga straffbestämmelser icke finns att tillämpa, blir allt betydelsefullare.

Vi får under åberopande av vad nu sagts hemställa,

att riksdagen ville besluta att i de föreslagna reglerna i 2 kap. brottsbalken företaga de ändringar som föranleds av vad ovan anförts.

Stockholm den 13 februari 1962

Carl Christenson
i Malmö

Jean Braconier